

Landsbygdsprojektet på Trafikverket – ett förbättringsinitiativ

Jon Hansson och Stefan Karlsson, Trafikverket

För några år sedan fick Trafikverkets sex regioner möjlighet att komma med inspel om nationella planeringsutmaningar. Dessa kom sedan tillbaka från central nivå med uppmaningen – gör något! Region Mitts – Västernorrland, Jämtland, Gävleborg och Dalarna – inspel handlade om landsbygdsproblematiken.

– Man såg att mycket av resurserna går till de mer urbana och tätbefolkade områdena, även i landsbygdsregionerna. Samtidigt skrek man i bygderna om problematik i transportsystemet. Vi behövde få bättre kunskap om vad som var problem och bli bättre på att förstå och beskriva problematiken.

Detta var starten till ett förbättringsprojekt. Projektets avgränsning var att undersöka tidiga planeringsskeden. Det påbörjades hösten 2017 och är i princip klart.

– Vi har arbetat brett för att få ihop en rätt sammansatt grupp som representerar tidiga skeden. Från inriktningsplanering till nationell transportplan.

Några utgångspunkter för projektet

- Inriktningsunderlag och förslag till Nationell transportplan 2018–2029. (Trafikanalys – uppföljning av transportpolitiska målen 2018)

”Skillnaderna mellan tätbefolkade/högtrafikerade delar och mer glesa områden förefaller förstärkas.”

I inriktningsunderlaget ges Trafikverket möjlighet att titta på utvecklingen vad gäller transportsystemet även utanför sitt verksamhetsområde och ge signaler till regeringen.

– Vi ser att skillnaderna ökar, och att planen i sig bidrar till att förstärka dessa.

- Landsbygdspolitiskt mål 2018

”En livskraftig landsbygd med likvärdiga möjligheter till företagande, arbete, boende och välfärd som leder till en långsiktigt hållbar utveckling i

hela landet.”

- Trafikverkets förhållningssätt från 2018, ett intern visions-strategiskt dokument från enheten strategisk utveckling.

”Metoder behöver utvecklas för att bedöma konsekvenser av och hur landsbygdernas förutsättningar förändras av olika beslut... Planering och prioritering behöver ta avstamp i ett gemensamt resonemang om värden och inriktning av transportsystemet som är bredare än enbart transportekonomi för att uppnå en tillfredsställande transportförsörjning ”i hela landet”.”

Vad ska ändras?

– Vi har haft stöd av landsbygdskommittén och landsbygdspropositionen. Trafikverkets strategiska enhet som arbetar med omvärldsanalys håller i arbetet med inriktningsunderlaget.

– Vi har tagit in signaler från olika håll om hur vi på Trafikverket kan bli bättre på att beakta dessa frågor i planeringen.

Hur vi drev projektet

Genomförande och innehåll

Söka kunskap

- Kartläggning av myndigheters uppdrag

– Det är många aktörer på både nationell, regional och lokal nivå som jobbar med frågorna. Vi behövde utreda och förstå vem som gör vad. Det har bland annat lett till att vi intensifierat samarbetet med Tillväxtverket.

- Samspel med kommunal och regional planering

– Intervjuer med fem regioner och fem kommuner, analys av RUS, regionala systemanalyser, översiktsplaner.

– Vi har fått ett uppdrag att bli bättre på att jobba med och i de regionala utvecklingsstrategierna och inser att vi på den nivån kan utveckla våra sätt att föra dialog.

- Tillgängliggöra kunskap

– Det finns inte så mycket forskning kring detta ämne, inte lika mycket som när det gäller stads- och urbana områden, men en del intressant. Vi behöver göra den åtkomlig och tillgänglig inte bara för experter inom Trafikverket utan också samhällsplanerare, strategiska planerare. En del i projektet är att sprida kunskap internt i Trafikverket och att utveckla planeringsverktygen. Vi har till exempel sett att det finns saker att förbättra när det gäller kartor.

- Lärdomar från andra länder

– En konsult undersökte hur man arbetar med transportinfrastruktur och transportplanering i andra länder. Vi tog fasta på några intressanta nedslag. Tyskland har ett strukturerat, fungerande och avancerat sätt att beskriva tillgänglighetsbrister. Storbritannien har vefrkyget Rebalancing toolkit, ett försök till nytt arbetssätt att relatera transportplaneringen till utveckling i hela Storbritannien. Båda instrumenten är intressanta att följa.

Testbänk – där vi kritiskt granskade våra egna dokument

- Inriktningsunderlaget 2018-2029

– När vi granskade våra egna dokument fann vi svagheter i hur man beskriver fördelningen av tillgänglighet i landet, vilka mått som används, hur problemet beskrivs och adresseras.

- Nationell transportplan 2018-2029

– Analysen av transportplanen visade att den är konkret när det gäller hur man ska jobba med brister i transportinfrastruktuern, men den är återigen en bristbeskrivning som inte tar hand om den logik och de problem som landsbygden har. Hela landet-perspektivet omfamnas inte riktigt av beskrivningen. Man kan inte tydligt se i planen hur vi tar hand om bristerna vi pekar på i inriktningsunderlaget. Det ser bra ut, men håller inte vid en granskning.

- Effektbedömning (SEB) och fördelningsanalys

– Vi har granskat och sett vissa svagheter.

- Vidmakthållande väg

– Projektet har gjort en analys, givit rekommendationer baserat på testbänken. Sett fem förbättringsområden som ska tas om hand.

Rekommendationer

Projektet har identifierat fem förbättringsområden inom Trafikverkets tidiga planeringsskeden:

- Utveckla dialogen i tidiga skeden
- Utveckla våra planeringsunderlag
- Förtydliga landsbygdsperspektivet i inriktningsplaneringen
- Hantera landsbygdernas utmaningar i framtagandet av nationell transportplan
- Beakta landsbygdernas behov vid planering/genomförande av vidmakthållande väg

– Vi är i ett avslutande skede. Nästa steg är att fundera över hur vi tar hand om kunskapen och utbildar en organisation när det finns arbetssätt och andra mål som sitter djupt rotade. Det är en jätteutmaning, men verkar inte helt kört.

Projektet är avslutat – näst steg inom Trafikverket

- 27/5 Information till Regionala direktörerna
- 23/8 Överlämning till Trafikverkets förvaltning
- 26/9 Överlämning/Utbildning till Verksamhetsområdet Planeringsledningsgrupp
- höst 2019/vår 2020 utbildningsinsatser/ bredare diskussion???

– Vi möter reaktioner att det inte lätt att ta emot ett sånt här underlag., men det är en process som är viktig.

– Hur gör man för att övertyga en myndighet som är ganska fastrotad i arbetssätt och synsätt? Vi har till exempel fått hjälp av Tillväxtverket med en video som förklarar uppdraget och betydelsen av att de utpekade myndigheterna tar sitt ansvar.

– Det kom inte fram så många nya arbetssätt utifrån förslagen i projektet, men däremot blev det tydligt att vi kan öka kunskapen i de arbetssätt vi redan har.